

På visit hos stadsfullmäktige.

Af JOH. LYBÄCK.

I Storkyrkans torn ljuder kvartslaget öfver sex och i samma ögonblick dånar öfverståthållarens väldiga klubba mot ordförandebordet i Stora börssalen. Stockholms stadsfullmäktige ha sammanträde.

Öfverståthållaren yttrar omedelbart därpå:

— Upprop!

Nu reser sig den till vänster om honom sittande, liflige sekreteraren d:r Moritz Rubenson, hvit som en dufva i hår och skägg kring den judiska profilen, och börjar med stor rutin — han har också fungerat som sekreterare sedan år 1867 — rabbla upp namnen på stadsfullmäktige. I allmänhet ljuder ett monotont ja till svar. Stundom yttrar sekreteraren efter något namn »sjuk» eller »kommer senare», men vid andra namn stannar han och uppropar dem två gånger. Erhålles då intet svar, är detta ett tecken till, att denne stadsfullmäktig är borta utan anmäldt förfall och han får då plikta till stadskassan.

Under tiden kunna vi taga en öfverblick af omgifningen. Stora börssalen, hvilken fordom tog sig ärevördig och respekt- ingifvande ut då dess hvitt och guld strålade i rik belysning och som spelade en ganska framträdande roll i Stockholms borger-

skaps festkrönika, har en mera prosaisk, en ganska gammalmodig och skröplig prägel i det icke alltför rikligt flödande ljus som består vid ett fullmäktigsammanträde. Ordförandebordet är placeradt på en upphöjning vid fönstersidan åt Stortorget midt för hufvudingången. Till höger om öfverståhållaren sitter stadsfullmäktiges mångårige vice ordförande kamrer C. E. Ekgren, till vänster sekreteraren. Stadsfullmäktige äro märkvärdigt nog icke placerade efter kretsar, utan efter bokstafsordning. Förut hade de till sin disposition endast lösa bord och stolar. Sedan något år tillbaka är emellertid salen inredd på nytt med golffasta bänkar och pulpeter. Detta har bl. a. haft till följd att börssalen icke längre upplåtes till föreningars och ordenssällskaps högtidsfester. Det är numera nästan uteslutande Svenska akademien som fortfarande får disponera den till sina offentliga högtidssammankomster i december.

Sedan uppropet verkställt, öfvergår man till föredragningslistan för dagen. Öfverståhållaren uppläser ärendets rubrik och yttrar därpå:

— Beredningsutskottet hemställer — — —

Nu springer sekreteraren ånyo upp och läser med samma fart, som nyss vid namnuppropet, betänkandets s. k. kläm.

Öfverståhållaren spörjer nu:

— Bifalla stadsfullmäktige utskottets hemställan?

Är det då ett mindre betydande ärende, ropa några pliktrogna själar utan vidare ja och ordförandeklubbans då i bordet beseglar beslutet. Men oftast höres ropet »Hr ordförande!» och nu börjar kanske en timslång diskussion. Gäller det då en tomtaffär eller en gaturegleringsfråga, reser sig måhända en ganska kraftigt byggd gestalt med gråsprängdt distingeradt helskägg. Det är ingenjör C. A. Söderlund. Han har något amerikanskt öfver sig och är ogenerad i sitt uppträdande. Han talar gärna och i ganska aggressiva ordalag. Han kritiserar obarmhärtigt de fel stadsfullmäktiges nämnder och andra vederbörande enligt hans mening begått. Och när han kommer in på något af sina älskingsämnen — Kungsholmsintressena, stadskvarterens triangelmätning eller vattenledningsvattnets ozonisering — blir han eld och lågor och de mörka ögonen skjuta blixtar. Icke nöjd med att

kritiskt och kraftigt ha ingripit i debatten framkommer han mycket ofta vid sammanträdenas slut med motioner i något af de ärenden som ligga honom varmt om hjärtat eller af antibyråkrafisk färgläggning.

Under dessa och liknande debatter får man vanligen också höra f. d. kommandörkaptenen *Ch. E. de Champs*. Det enskilda tomtägareintresset har i honom en stridslysten riddare och han för en evig fejd mot stadsingenjörskontoret. Det finns likväl stadsfullmäktige, som vågat med framgång upptaga hans kastade handske och till dem hörde numera landshöfdingen i Gäfle grefve *Hugo Hamilton*, en förträfflig talare och både skarp och kvick i repliken.

Är det en finansiell fråga, som står på dagordningen, får man kanske höra grosshandlaren *O. M. Höglund*, en engelskliknande, skäligen tråkig typ och ingen medryckande talare, yttra sig. Han har under några år varit riksgäldsfullmäktig och utvecklar gärna särskildt lånefrågor, hvarvid han ådagalägger bekantskap med det formella af stadens finanser.

Då uppträder kanske också bankdirektör *Knut Wallenberg*. Hans utseende är eder utan tvifvel bekant, en högrest, elegant man med det energiska ansiktet i en ram af svart hår och skägg. Han talar flytande, besitter naturligtvis betydande insikter i finansfrågor och blir, när han röner motstånd, icke god att handskas med. På den tid framlidne presidenten *Hans Forssell* var medlem af stadsfullmäktige, kunde man ofta få bevittna väldiga envig mellan honom och bankdirektör Wallenberg. Ingendera ville ge med sig och båda hade till sitt förfogande skarpa vapen i stor praktisk erfarenhet, i sin kallblodighet och sitt mod.

Bankfullmäktigen *Ragnar Törnebladh* känner sig också stundom manad att bryta en lans med hr Wallenberg, om det än icke sker med samma kraft eller samma framgång som hr Forssell. Hr Törnebladh åtnjuter i de församlingar han uppträder uppmärksamhet, ty han lägger alltid sakkännedom och opartiskhet i dagen, men hans föredrag lider af en viss akademisk torrhet och tråkighet och hvad han ger med ena handen, vill han gärna taga igen med den andra. Men ibland kan han vara elak med besked och det har framför allt medicine och filosofie doktorn *Carl Ny-*

ström fått erfara. Denne lockar emellertid ovanligt starkt till att användas som skottafla, ty han lider af en till pratsjuka gränsande talträngdhet, och hans kommunalpolitiska tendenser äro ofta höljda i ett mystiskt dunkel.

I finansdebatter uppträder också gärna verkställande direktören i Skandia, *Karl Herlitz*, elegant och sympatisk till sitt yttre, god talare och skarp jurist. Han råkar ofta i delo med kammar-rättsrådet d:r *Johan Östberg*, ordförande i styrelsen för bankbolaget Stockholm—Öfre Norrland, äfven han hemmastadd i talets konst och utrustad med stor juridisk lärdom.

Blir debatten alltför het, begäres ordet kanske af vice ordföranden kamrer *C. E. Ekgren*, hvilken besitter god förmåga att verka som vågdämpare. Det är en högre man med brunt hår och gråsprängdt helskägg och ett par klokt och lugnt blickande ögon. Han behöfver icke tala länge, förrän åhöraren märker, att han sitter inne med synnerligt stor sakkunskap och att en omutlig logik genomgår hans anföranden. Han åhöres också med mycken uppmärksamhet, i det han anses som ett verkligt lexikon både då det gäller prejudikat och författningskännedom.

Uppmärksamt hörda talare äro likaledes bankofullmäktigen *Sixten von Friesen* och hans broder rektor *Carl von Friesen*. Hr Sixten v. Friesen är såsom känt en af Andra kammarens allra mest framträdande politiska personligheter, och den kloka taktik han följt i riksdagen — att aldrig uppträda i onödan, aldrig göra sig skyldig till öfverdrifter, utan att i sansade men detta oakadt stundom ganska skarpa anföranden gifva klara och bindande skäl för en klar och manlig öfvertygelse — har äfven hos stadsfullmäktige förskaffat honom berättigad auktoritet. Hr Carl v. Friesen talar oftare än brodern, men äfven hans anföranden präglas af stora insikter på skilda områden, sunda omdömen och mycken reda i själfva framställningen. Han har också af Stockholms stadsfullmäktige rönt den hedern att utses till en af hufvudstadens representanter i Första kammaren. Han delar denna ära med ytterligare fyra stadsfullmäktige — bankofullmäktigen *Törneblad*, justitierådet *Ivar Afzelius*, generalkonsul *E. Fränckel* och grosshandlaren *Oscar Almgren*.

Hr Afzelius var redan under sin studenttid i Uppsala känd

som en framstående talare, och det är tydligt, att många års oaf-låtliga studier och allt mera vidgade vyer fullkomnat honom ännu mera i talets svåra konst. Hans eleganta och sakrika inlägg i debatten åhöras också både i riksdagen och på börssalen med den allra största uppmärksamhet.

Hr Fränckel uppträder gärna och för det sunda affärsförståndets och de praktiska specialinsikternas talan. Han håller vanligtvis långa anföranden, och det vore synd att säga att den lille energiske orientalen med sitt silfrade martialiska pipskägg och sin knapertorra röst verkar medryckande på åhörarne.

En annan riksdagsman bland stadsfullmäktige är ingenjör *J. H. G. Fredholm*. Han sitter sedan flere år tillbaka såsom representant för Stockholms stad i Andra kammaren och har i många år varit ledamot af bevillningsutskottet. Märkvärdigt nog har kommunalrepresentationen icke ansetts behöfva denna förmåga förr än för ett par år sedan. Ehuru ganska framskriden i politiska åsikter åtnjuter ingenjör Fredholm aktning inom olika läger för sin nästan brutala rättframhet och för sina insikter på vidt skilda områden, mest likväl på de praktiska och tekniska. Men så har han också studerat med besked — han har på sin tid tagit landmäterixamen gått igenom landtbruksinstitut och bergsskola samt slutligen tekniska högskolan, där han blef civilingenjör. Dessa teoretiska insikter ha sedan fördjupats under ett helt lifs praktiska studier och rön. Han talar i sak, enkelt och färdfritt. Den skrofliga rösten skulle icke heller synnerligt lämpa sig för några oratoriska krumsprång.

Äro frågor, som beröra hälsovårdsnämnden på tapeten, för hofapotekaren *W. Sebardt* vanligen nämndens talan. Han är mycket intresserad både af kommunala ärenden och af kyrkliga och hör icke till dem, som ställa sitt ljus under skäppan. Hans uppträdande och tonen i hans anförande vittna om en myndig man, som är van att få sin vilja fram och som har starkt ekonomiskt ryggstöd, och detta vittnesmål jäfvas icke af den kraftfulla, om än undersätsiga apparitionen.

I hygieniska diskussioner får man någon gång höra medicinalstyrelsens chef generaldirektör *K. M. Linroth*, mannen med det fina, vetenskapliga utseendet, uppträda samt oftare fördelnings-

läkaren *E. R. Petersson*, dock hvarken med samma insikt eller formfulländning. Till hygieniska afdelningen kan man ju också räkna f. d. veterinärprofessor *C. A. Lindqvist*, som dock nu är gammal vorden.

Hofintendenten *A. Börtzell* har under senare år varit drätsel-nämndens ordförande vid dess plenarsammankomster samt ordförande på dess andra afdelning. Det är måhända detta som vållat, att han fått något visst byråkratiskt öfver sig. Han har likväl nu dragit sig tillbaka och ordförandeskapet har interimistiskt öfvertagits af hr Carl v. Friesen. Som emellertid denne är upptagen under fyra å fem månader af ett ansträngande riksdagsmannaskap, lär det vara meningen, att ordförandeskapet skall öfverlämnas åt Nya elementarskolans rektor *H. Hernlund*. Denne har ett rätt representativt yttre och söker gärna imponera genom att vara förnäm och nedlåtande mot sina motståndare under diskussionen, liksom han också gärna kryddar sina anföranden med en portion satir.

Folkskolan har en mycket vaken representant i sin högste styresman folkskoleinspektören *C. G. Bergman*. Han ser allt tänkbart från folkskolans synpunkt, och hans inlägg äro dikterade däraf. Med vida mindre talang men i stället med pedagogiskt tröttande enformighet föres skolans sak till torgs af förste läraren *S. A. Kinnvall*, hvilken jämte tekniske fabrikören *Johan Ohlsson* åtnjuter äran af att räknas till de tråkigaste talare inom stadsfullmäktige.

Såsom ganska energiske oppositionsmän har man att anteckna generalkonsul *E. Uddenberg*, hvilken varit bland dem som ifrigast arbetat på upphäfvandet af bestämmelsen om öfverståhållarens själfskrifvenhet som ordförande. Denna fråga har gång på gång burits inför riksdagen af en annan stadsfullmäktig lektor *Magnus Höjer*. Han är såsom mångårig och i debatten verksam riksdagsman vida öfverlägsen hr Uddenberg både såsom talare och i många andra hänseenden, men något för dem gemensamt är en stark satirisk läggning och en oförskräckthet som bjuder dem att sjunga ut med hvad de ha på hjärtat, äfven om det skorrar illa i mångens öra. Äfven rådmannen *R. Öhnell* rades icke att draga i härnad mot hvad han stämplar såsom missbruk. Sålunda har han tagit skarpt till orda mot de s. k. polisvittnena.

En fridens man är däremot fabrikören *A. G. Lagergren*, en stockholmsk borgaretyp i den gamla kända stilen. Han har i många år varit en verksam medlem af fattigvårdsnämnden och anses ha inlagt förtjänster om hufvudstadens fattigvård, innan denna mot slutet af nittioalet underkastades sin stora reform och fattigvårdsinspektionen upprättades.

Arbetarnes intressen äro föga starkt företrädade inom stadsfullmäktige och så länge nuvarande kommunala rösträttsordning gäller, lär ingen ändring vara att motse i detta förhållande. Så vida man icke anser böra till arbetarnes ställföreträdare räkna verkmästaren fil. d:r *Nordblad*, som yttrar sig uteslutande i fack- och yrkesfrågor, är metallarbetaren *Johannes Svensson* den ende arbetarerepresentanten inom fullmäktige. Han deltar mycket sällan i debatten, men då i lugna och hofsamma anföranden. Hr Svensson har för ett tiotal år sedan ganska lifligt deltagit i hufvudstadens politiska lif och tillhörde då liberala valmansföreningen, genom hvars åtgöranden han också erhöll plats på stockholmsbänken. Men det dröjde icke länge förr än han började tröttna på de liberales politik och hans åsikter började starkt modereras. Han har sedan ofta varit utsatt för häftiga angrepp från forna meningsfränders sida och framför allt från de organiserade arbetarnes, hvilka icke vilja erkänna honom såsom sin representant i hvilken församling det vara må.

Det mäktiga kvarnägareintresset har i den rådsläende församlingen på stora börssalen sin mäktige målsman i grosshandlaren *Carl Bengtson*, stor, ståtlig och grå och uppträdande med nästan furstliga later. Han uppträder emellertid sällan i debatten. En annan gengångare af en furste, men en finansernas furste är grossh. *Adler Larsson*, som har en viss likhet med bankdirektör Knut Wallenberg, fast i mera robust form.

Om det nu tillägges, att fullmäktiges elegantaste män äro direktör *E. Liljewalch*, som i sin ytterst soignerade toalett starkt erinrar om en engelsk parlamentariker, grosshandlarne *Oscar Alm-gren* och *Victor Ramstedt*, torde denna flyktiga presentation af några märkligare stadsfullmäktigtyper få anses afslutad.

* * *

Stockholm har i sin egenskap af Sveriges hufvudstad städse intagit en kommunal särställning, icke så litet skild från andra städers. Detta härleder sig från de aflägsna tider, då landet var en tummelplats för aldrig ändande fejder. Stockholm måste då vara starkt befästadt. Stadens borgare uppförde befästningsverken, men det skedde efter regentens anvisning och på statens bekostnad. Denna intressegemenskap har också gjort, att statens högste styresman städse velat tillsätta stadens. Då stadens styrelse skildes från Upplands höfdingdöme, utnämndes sålunda en öfverburg-grefve. Genom 1634 års regeringsform inrättades öfverståthållareämbetet.

I öfverståthållarens första instruktion heter det, att han skulle »enkannerligen vara stadens och borgerskapets förman, hafva inspectionen på all stadens och malmernas regering, privilegia, byggnader, inkompster, köphandel och hvad däraf dependerar, försvara staden och dess borgerskap mot allehanda öfvervåld, intrång och deras näring och privilegia, så ock hafva uppsyn på borgerskapets munstring, vapn och värior och deras exercitier». Men det stannade icke härvid. Han skulle också vara statens tjänare »i lika måtto». Han skulle ha uppsikt »öfver konungens och kronans regalier, acciser, tullar och andra rättigheter». Såsom medhjälpare ställdes vid hans sida redan från början en »underståthållare af adel». Denne hade i uppdrag att i hans frånvaro presidera hos borgmästare och råd samt i öfrigt representera honom, då han var hindrad. Regeringsformerna af 1719 och 1720 innehålla samma bestämmelser i sak, men i kortare form, rörande öfverståthållarens ämbetsåligganden. Dessutom utfärdades specialinstruktioner tid efter annan, men den första allmänna instruktionen icke förr än år 1776.

Detta skedde således under Gustaf III, hvilken såsom känt varmt intresserade sig för hufvudstadens borgerskap och dess styrelse. Redan femton år senare utfärdades en ny i detalj noggrant utarbetad instruktion, som sedermera gällde i nära nittio år. Öfverståthållaren skulle enligt densamma »ha inseende öfver stadens och malmarnes styrelse» och taga befattning med snart sagdt allt, som rörde stadens angelägenheter och dess invånare. Han skulle sålunda — vi följa här dr M. Rubensons framställ-

ning i det till utställningen 1897 utgifna verket om Stockholm — »vara stadens och borgerskapets förman, befrämja Guds ära och den rätta gudstjänsten, hafva vård och inseende öfver fromma stiftelser och fattighusen, tillhålla magistraten och borgerskapet att gifva flitig akt på deras sysslor och handtering, öfvervaka rättsskipningen vid stadens domstolar, vara noga underrättad om stadens tillstånd, inkomster, handel, näringar och handtverk, tillse att kronans kontributioner efter pålitliga mantalsskrifningar och taxeringar i rätt tid indrefvos och vederbörligen aflämnades, fastställa taxor för vissa förnödenheter samt för hyrkuskar och åkare, handhafva exekutionsverket, tillse att lagar och förordningar efterlefdes, hafva tillsyn öfver fångvården samt med biträde af polismästaren hafva öfverinseendet och hufvudstyrelsen af stadens polisväsen».

Stackars öfverståthållare! Man drar riktigt en suck af lättnad, då man kommer till slutet på den långa listan — hvilka jättekrafter skulle då icke fordras för att i praktiken följa instruktionens stränga bud! Men denna mångsidiga ämbetsbefogenhet, utan protest utöfvad under flere decennier, lämnar ett slags förklaring till det i vår modärna och jämförelsevis frisinnaede tid märkliga faktum, att hufvudstadens stadsfullmäktige, i motsats till den minsta småhåla, icke ha rätt att inom sig välja ordförande, utan att den af Kongl. Maj:t utan hufvudstadens hörande utnämnde öfverståthållaren sitter i ordförandestolen med själfskrifvenhetens rätt. Nu skall det icke ett ögonblick bestridas, att Kongl. Maj:t varit synnerligt lycklig i valet af öfverståthållare efter stadsfullmäktigeinstitutionens införande, men detta verkar ingen förbättring i ett förhållande, som måste betecknas som en rättslig anomali. Öfverståthållaren får nu faktiskt såsom stadsfullmäktiges ordförande med klubbslag besegla, hvad han kanske sedermera som främste man i öfverståthållareämbetet upphäver. Saken ställer sig så mycket märkligare, som den komité, hvilken mot slutet af femtioalet tillsattes af Stockholms magistrat och femtio äldste, i sitt år 1861 afgifna betänkande föreslog, att stadsfullmäktige skulle själfva inom sig utse ordförande. Detta förslag biträdades af magistraten och de femtio äldste, men öfverståthållareämbetet uttalade, om det var af rädsla om eget

skinn, sina betänkligheter. Ämbetet hemställde, att »öfverståthållaren borde uttryckligen bemyndigas att öfvervara stadsrepresentationens sammanträden och att deltaga i öfverläggningarna men icke i besluten». Och denna hemställan vann gehör på högsta ort. I den K. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm af den 23 maj 1862 föreskrefs, att öfverståthållaren skulle fungera som ordförande vid stadsfullmäktiges öfverläggningar, när han var tillstädes, med rätt att deltaga i öfverläggningarna men icke i besluten, samt att han äfven skulle ha säte i beredningsutskottet.

* *

*

Närmast öfverståthållaren, sedan detta ämbete en gång skapats, och äfven långa tider förut, utöfvades styrelsen öfver hufvudstaden af borgmästare och råd. Redan under medeltiden fanns ett slags borgarerråd. Men i 1619 års stadga om städernas administration bestämdes, att menige borgerskapet skulle bland sig utse 96 »de beskedligaste», hälften handelsmän och krämare, hälften handtverkare, af hvilka magistraten sedan skulle utvälja 48. Dessa hade att samlas på gillestugan för att taga under ompröfning rådets eller magistratens förslag. Till en början hade de 48 endast befogenhet att vara bisittare i stadens kollegier. Deras antal ökades år 1768 till 50, och de valdes numera direkt ur de olika borgareklasserna och blefvo på detta sätt fullödigare representanter för dessa. Några år senare, 1772, ökades äfven de femtio äldstes befogenhet. De erhöilo då rätt inom sig utse två ordförande.

Det var dessa borgerskapets äldste — de existera såsom känt ännu i dag, ehuru endast såsom förvaltare af några pensionsfonder — som under magistratens ledning och tillsammans med denna skötte stadens angelägenheter. Dit hörde i främsta rummet förvaltningen af Stockholms drätselverk. Denna var närmast anförtrodd åt en på sin tid mycket klandrad delegation, drätselkommissionen, hvilken bestod af öfverståthållaren såsom ordförande, fyra magistratsmedlemmar och sex af de femtio äldste

valde borgare, tre handlande, två handtverkare och en utan afseende på klass.

Beskattningsrätten utöfvades af Stockholms röstberättigade invånare dels omedelbart å sockenstämmor, dels medelbart efter år 1847 af sockenstämmonämnden, som bestod af 60 ledamöter och 34 suppleanter.

En förebild till de nuvarande nämnderna hade man i de s. k. kommissionerna — inkvarteringskommissionen, det gällde trupernas inkvartering och, sedan denna upphört, upptagande af en skatt i gengäld för befrielse från detta onus, gatubeläggnings- och lyshållningskommissionen samt åtta särskilda fattigvårdsstyrelser.

Snart började den åsikten allt mera vinna i stadga, att Stockholm borde erhålla en särskild kommunalförvaltning, och detta ledde omsider till, att Stockholms magistrat och femtio äldste, såsom redan i korthet antydts, tillsatte en komité för uppgörande af förslag härtill. Man fann det nämligen synnerligt olämpligt, att magistratens ledamöter såsom utöfvare af rättskipningen inom kommunen tillika skulle bringa kommunens beslut till verkställighet och handhafva förvaltningen af dess medel. Man ansåg därför, att detta hellre borde anförtros åt särskilda delegationer. Det förslag, som i denna riktning uppsattes, biträdades af magistraten och de femtio äldste. Men det måste naturligtvis underställas öfverståthållareämbetet, och detta hade, såsom nämndt, invändningar att göra. Den ena anmärkningen, redan berörd, gällde ordförandeskapet hos stadsfullmäktige. Men det stannade icke härvid. Öfverståthållareämbetet ansåg det oegentligt, att magistraten skulle helt och hållet uteslutas från kommunalförvaltningen, och föreslog därför, att magistraten skulle bland sina lagfarne ledamöter utse delegerade för att deltaga i förvaltningsnämndernas verksamhet. Härtill sade emellertid Kongl. Maj:t ett bleklagdt nej.

I öfrigt vann förslaget, utom hvad angår ordförandeskapet, Kongl. Maj:ts godkännande, och den k. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm är daterad den 23 maj 1862.

Stadsfullmäktiges antal var redan från början 100, ett åtminstone i proportion till den dåvarande invånarmängden i huf-

vudstaden mycket stort antal, man har till och med påstått, att det skulle ha varit relativt större än i någon annan metropol, Paris icke ens undantagen. Hälften af dessa stadsfullmäktige omväljas årligen, men omsättningen är likväl icke synnerligen stor. Intresset för dessa val är nämligen ända till löjlighet ringa, allra helst om man tänker på den energiska agitation, som, låt vara mången gång i sista stunden, utvecklas af de om makten kämpande partierna vid riksdagsmannavalen. Vid valen till kommunalrepresentationen går det däremot till på det sätt, att kretsens kvarstående fullmäktige inbjuda till ett valmöte, där kandidaturerna diskuteras. Så framt icke afsägelser ingått eller annat tvingande hinder möter, uppställas vanligen de afgående stadsfullmäktige på nytt. Proteströster och stundom ganska nedsablande omdömen, mestadels från frisinnadt eller socialistiskt håll, förklinga naturligtvis ohörda. Morgonen därpå få de hederliga valmännen, af hvilka flertalet icke bevisat mötet, läsa i hufvudstadstidningarna, att man i deras krets uppställt de och de kandidaterna. Valmännen äro icke så oppositionellt anlagda, de resonera som så, att »det där begripa väl stadsfullmäktige själfva mycket bättre än vi», och så gå de att rösta med den uppställda listan. På detta sätt kommer det sig, att man kunnat påstå äfven om Stockholms stadsfullmäktige, att de i likhet med hvad som sker i ett antal mindre lifaktiga landsortstäder, så godt som komplettera sig själfva.

Stadsfullmäktiges första sammanträde hölls den 20 april 1863. Frih. Gillis Bildt hälsade dem i egenskap af öfverståthållare välkomna och prisade Stockholms stad lycklig, som erhållit kommunalrepresentation. Vid detta första sammanträde voro alla stadsfullmäktige utom en närvarande. Denne hade giltigt förfall — han var död. Det uppgifves, att det sedan dess ytterst sällan, om ens någonsin, händt, att stadsfullmäktige varit så fulltaligt samlade. Hinder kan ju hvem som helst få, men mången föredrager af rena bekvämlighetshänsyn att erlægga den rätt diminutiva plikten till stadskassan.

Till stadsfullmäktiges vice ordförande valdes vid detta sammanträde dåvarande handelsborgmästaren J. F. Eklund. Vice ordförandens stol har sedan intagits af justitierådet Lagerstråle,

bankdirektören A. O. Wallenberg, generaldirektör Bennich och justitierådet C. A. Lindhagen. Den sistnämnde, hvilken fungerade som vice ordförande under åren 1879—87, har spelat en synnerligt ingripande roll i Stockholms kommunala lif och tagit kraftigt initiativ vid många tillfällen för att främja hufvudstadens utveckling. Vice ordförande är numera, såsom ofvan nämnts, kamrer C. E. Ekgren.

* * *

*

Stadsfullmäktiges befogenhet är såsom känt ganska vidsträckt. De ha att besluta i ärenden, som af underlydande nämnder och afdelningar hänskjutas till dem eller hvarom motioner väckas; de ha att granska inkomst- och utgiftsförslagen för hvarje år, bevilja medel till stadsutgifternas bestridande och besluta om uttaxering för detta ändamål samt att genom revisorer granska nämndernas och afdelningarnes räkenskaper och besluta om ansvarsfrihet. Däremot ha de hittills icke haft att taga befattning med folkskolornas angelägenheter.

För att vinna laga kraft måste stadsfullmäktiges beslut i vissa fall underställas Kongl. Maj:ts pröfning. Detta gäller försäljning, pantförskrifning och utbyte af de fastigheter, som äro bestämda för något stadens allmänna behof, upptagande af lån i utländskt mynt eller stäldt på längre tid än fem år, nya eller höjda afgifter å allmänna rörelsen för begagnande af därtill anvisade platser, ändring i nämndernas instruktion eller i bestämmelserna om den allmänna grunden för kommunalutskylderna eller påläggande af ny kommunalskatt efter annan än denna grund. Stadsfullmäktiges beslut i andra afseenden behöfva icke gå längre än till öfverståthållareämbetet för att vinna laga kraft. Vägrar ämbetet sanktionera dem, måste skälen därtill angifvas, och ärendet öfverlämnas i detta fall till Kongl. Maj:ts pröfning.

Stadsfullmäktiges förnämsta verkställande utskott är *beredningsutskottet*. Det består af tio därtill valde fullmäktige samt ordföranden och vice ordföranden. Detta utskott har att »med uppmärksamhet följa förvaltningen af stadens angelägenheter i

alla riktningar, till fullmäktige göra framställningar och förslag, förbereda alla öfriga ärenden, hvori fullmäktige skola besluta, eller afge utlåtanden samt å stadsfullmäktiges vägnar öfvervaka verkställigheten af deras beslut».

Drättselnämnden har, såsom namnet anger, hand om hufvudstadens drättselväsen. Denna nämnd arbetar på två afdelningar. Första afdelningen har i främsta rummet penningförvaltningen om hand samt utanordnar enligt fastställd stat medel till rådhus rätten, polisen m. fl. verk. Andra afdelningen handlägger frågor om hus-, hamn-, kaj- och brobyggnader, om gatuläggning och gatubelysning, om stadens planteringar och vattenledningsverk, dock icke vattenafgifternas debitering och uppbörd. Nämndens båda afdelningar sammanträda icke så ofta gemensamt. Det sker emellertid, när drättselnämnden skall afge utlåtanden på till densamma remitterade ärenden eller då tjänster, gemensamma för båda afdelningarna, skola tillsättas eller då det gäller att i tvifelaktiga fall bestämma, hvilken afdelning som skall handlägga ett ärende.

Tillsynen öfver den allmänna hälsovården och förvaltningen af stadens sjukhus utöfvas af *hälsovårdsnämnden*, som består af förste stadsläkaren, polismästaren och fyra af stadsfullmäktige valde ledamöter.

Fattigvårdsnämnden utdelar understöden till de olika församlingarnas fattigvårdsstyrelser och tillsätter styrelserna för fattighusen, försörjningsinrättningarna och asylerna.

År 1898 beslöto stadsfullmäktige ganska vidtgående reformer i fattigvårdsväsendet, hvarigenom ledningen af detsamma mera än förut varit fallet koncentrerades hos fattigvårdsnämnden, medan fattigvårdsstyrelsernas befogenhet samtidigt väsentligt inskränktes. Och det viktigaste af allt — i samband därmed tillsattes en fattigvårdsinspektör, som utöfvar tillsyn öfver det hela och som föredrager ärendena hos nämnden. Denna befattning har från dess inrättande med stor energi och öppet öga för tidens kraf skötts af hr A. Lindblom.

År 1867 tillsattes *handels- och sjöfartsnämnden*. Den har att pröfva behovet af och antaga stadsmäklare, skeppsklarerare och notarii publici, att afge infordrade yttranden i handels- och sjö-

fartsärenden, särskildt vid tillsättandet af konsuls- och dispachörsbefattningar, att öfvervaka ordningen på börsen och bestämma tid och ställe för börsauktioner. Denna nämnd skall också tillse, att gällande bestämmelser om mäklares, skeppsklarerares, notarii publici och dispachörers tjänsteäligganden efterföljas.

Byggnadsnämnden har att kontrollera, att bestämmelserna i byggnadsstadgan noga efterkommas, och har öfverinseendet öfver stadens egna byggnadsarbeten. Denna nämnd består af två medlemmar, utsedda af magistraten, och tre utsedda af stadsfullmäktige. Stadsarkitekten och stadsingenjören deltaga som bisittare i nämnden i öfverläggningarna men icke i besluten. De äga dock rätt att få sina meningar intagna i nämndens protokoll.

År 1878 genomfördes ganska vidtgående ändringar i sättet för mantalsskrifningen och i samband därmed kom *mantal snämnden* till stånd. Denna nämnd har att utöfva öfverinseende öfver mantalsskrifningens ordentliga fullgörande och att en så vidt möjligt fullständig och fortlöpande bokföring öfver stadens invånare utföres till basis och rättesnöre för mantalsskrifningen och till ledning i allt, som rör hufvudstadens hälso- och sjukvård och undervisningsväsen. På senare år har nämnden äfven fått i uppdrag att förvalta anslaget till fattigadvokater. I denna nämnd sitter såsom ordförande öfverståhållaren och såsom ledamöter polismästaren, förste stadsläkaren, två af stadsfullmäktige valde ledamöter, ordförandena i hälso- och fattigvårdsnämnderna och folkskoleinspektören.

För ärenden af viss art ha stadsfullmäktige rätt att vid behof tillsätta särskilda nämnder och upprätta instruktioner för dessa, hvilka emellertid måste underställas Kongl. Maj:ts pröfning. Två gånger ha stadsfullmäktige betjänat sig af denna rätt. År 1883 inrättades sålunda *gasverksstyrelsen*, som består af fem af fullmäktige valde ledamöter. Och år 1886 tillsattes *kyrkogårdsnämnden*. Denna utgöres af 8 ledamöter, 4 valda af stadsfullmäktige och 4 af elektorerna för de territoriella församlingarna.

